Ч. 198 (14.095). Львів, неділя 28. липня 1935. Pocztowa opłata opłacono ryczałtem. Рік LVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 504.060, 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“ Львів. Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед-полуднем. Рукописів не звертається.

Передплата в краю: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „ За границею: в Америці 1 доляр, франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Чехословаччині 30 ч. к. — в усіх прочих краях по 7·50 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. В справі оголошень звертатися до Адміністрації. Ціна одного примірника 20 сот.

Свято на Маківці.

Свято на Маківці відбудеться цього року в *неділю 4. серпня.*

ПРОГРАМА:

I.) Год. 7.45. Процесії із поблизьких сіл вирушать на Маківку.

II.) Год. 10.30. Польова Служба Божа.

III.) Підчас Служби Божої буде виголошена проповідь.

IV.) По Службі Бжій буде відправлена панахида за полеглих У. С. С.

Зазначуємо, що стрийське Староство дало дозвіл на це свято під умовиною, що воно буде мати характер суто релігійний і що не буде демонстрацій свідомих українців проти польської держави.

Тому, що цього року припадає 20-ліття боїв У. С. С. на Маківці, свято повинно бути величавіше, ніж попередніми роками. Тому запрошуємо українське громадянство взяти численну участь у святі й доказати цим солідарність з ідеалами, для яких боролися й віддали своє життя герої на Маківці.

В кожнім поблизькім селі завязався комітет, який має подбати про нічліги для учасників свята.

За Виділ Філії Т-ва Охорони Воєнних Могил у Сколім:

о. М. Мосора, голова. *Волод. Бучкович*, секр.

У розгарі воєнних приготувань в Африці.

ЧОРНІ ПРОТИ ГНЕТУ БІЛИХ.

РИМ, 27. 7. ПАТ. „Джіорнале д'Італія“ в кореспонденції з Гаррасу про промову, що її виголосив абісинський цісар в тому місті на тайних зборах провідників племен, повідомляє: Цісар Абісинії назвав майбутню війну початком боротьби чорних проти гнету білих та висловлювався з великою ненавистю до Риму. Він домагався від присутних, щоб дотримали йому вірности та були незломними у боротьбі проти Італії. „Джіорнале д'Італія“ коментуючи цю інформацію, стверджує, що подорож цісаря до Гаррасу мала на меті викликати протиіталійські настрої в прикордонних провінціях. Слова, що їх сказав цісар про боротьбу чорних проти білих — пише „Джіорнале д'Італія“ — повинні зацікавити всі ті держави Европи, що мають свої посілости в Африці.

НЕ ДОЗВОЛЮ НА БРУТАЛЬНУ ІНТЕРВЕНЦІЮ.

ПАРИЖ, 27. 7. ПАТ. „Парі Соар“ оголошує інтервю спеціяльного висланника з абісинським цісарем. Хоч абісинський цісар знаменито знає французьку мову, згідно з приписами абісинського протоколу розмовляє за посередництвом свого шефа протоколу.

На запит, що думає про останній виступ Мусолінія, цісар відповів: Нашої античної цивілізації не можна нагально змінити, щоб не наразити край на поважну небезпеку.

Мусимо перейти повільну еволюцію, що вже зачалася. Мусимо ще багато зазнати, щоб довести її до кінця. На всякий випадок ніколи не дозволю на брутальну інтервенцію чужої великодержави, під покришкою приспішення тієї еволюції. Це була би образа для гідности краю. Я переконаний, що умовини війни будуть дуже некорисні для італійської армії. Італійські відділи натнуться в горах на непередбачені перешкоди. Італія не зможе використати свого новітнього озброєння. На пустині Огаден зовсім нема питної води. Італія старається затягати в свої ряди мешканців Сомалі й Еритреї, щоб винагородити ті поважні втрати, які зазнала вже від хворіб у своїм війську, але я сумніваюся, щоб ті вояки були льояльні, коли стануть до боротьби а братами тієї самої раси. Абісинська армія буде поділена на 7 корпусів під командою 7 абісинських комендантів. Цісар жалівся на недостачу муніції, головно на заборону привозити муніцію до Абісинії, та на зірвання контрактів з закордонними фірмами, що постачали зброю. Висловлюючи своє довіря до рішення Ради Ліги Націй, володар Абісинії заявив: Ніяка територіяльна ані господарська концесія в користь Італії не є можлива. Якщо зачнуться бої, я буду першим вояком, та ділитиму долю своїх людей.

ПАТРІОТИЧНІ МАНІФЕСТАЦІЇ В РИМІ.

РИМ, 27. 7. ПАТ. Вчора відбулися на головних площах Риму збори, з метою задемонструвати, що італійський нарід готовий піднятися завдань, які поставить йому Мусоліні, та готовий піти за ним, доки він прикаже. До юрби промовляли чільні фашистівські провідники і кол. комбатанти. Маніфестації покінчилися щойно в ночі великими зборами на площі Колонна. Юрба горяче маніфестувала в честь Мусолінія.

ПАРИЖ, 27. 7. ПАТ. Авас повідомляє з Риму: Атмосфера відпруження, що зазначилася вчора з приводу поголосок про відновлення праць італійсько-абісинської комісії тревала коротко. Здається, що відновлення праць тієї комісії стає щораз більш проблематичним. Скликання Ради Ліги є конечне. Італія буде правдоподібно репрезентована й обстоюватиме за тим, щоб обмежили дискусію.

ПАРИЖ, 27. 7. ПАТ. Авас повідомляє з Адіс-Абеби: В столиці Абісинії спокій. Нема ніяких проявів ненависти до чужинців. Населення бере участь у патріотичних маніфестаціях і пильно сторожить за розвоєм подій. Офіційні абісинські кола твердять, що довіз зброї до Абісинії припинили на 10 місяців.

ГАНДІ ЗБИРАЄ ФОНДИ ДЛЯ АБІСИНІЇ.

ЛЬОНДОН, 27. 7. ПАТ. „Дейлі Телеґраф“ повідомляє з Калькути, що політика Італії супроти Абісинії викликує там велике напруження. Загально думають, що Індії, як член Ліги Націй, не можуть бути байдужі до конфлікту. В Індіях організують формації абісинського Червоного Хреста, а Магатма Ганді сам бере участь у збірці фондів для Абісинії.

Провідник католиків творить уряд у Голяндії.

ГАҐА, 27. 7. ПАТ. Кабінет Колійна подався до димісії. Королева Вільгельміна припоручила створити новий кабінет предсідникові католицької фракції у Палаті Альберзес, на підставі найширшої парляментарної коаліції. Королева висловила побажання, щоб у найближчих днях повідомили її про висліди. Публична опінія є настроєна скептично щодо шанс місії Альберзеса.

Протигітлерівська демонстрація комуністів.

НЮ ЙОРК. 27. 7. ПАТ. У хвилині відїзду пароплава „Бремен“, комуністи зорганізували маніфестацію проти нац.-соціялістів. В демонстрації взяло участь більш як 1000 осіб. Багато маніфестантів вдерлося на чердак корабля, здерли німецький прапор та вкинули його до ріки Гудсон. Більш як 150 поліціянтів, 100 тайних агентів і 25 кінних поліціантів заатакували маніфестантів. Счинилася стрілянина. Одна особа постріляна.

—o—

Митрополитові.

Львів, 27. липня 1935.

70 літ життя — це великий шмат часу. Це подвійно довга дорога, коли прийшлось перейти її в половині у XIX столітті і в половині у XX-му. Це непоміρно важкий тягар на раменах, коли вже 47 літ тому ті рамена були вкриті чернечою рясою, коли вже 36 літ тому покрив їх єпископський омофор і коли вже 34 роки приходиться спіратись на митрополичому жезлі. 70 літ життя — це для кожної окремої людини і для кожного народу великий шмат часу, це здоровий кусень дороги. Але подвійно й потрійно треба і час і дорогу рахувати, коли треба щойно пробивати стежки і йдучи невтомно вперед — раз-у-раз стрічати непереможні перешкоди і — розпочинати дорогу наново. 70 літ життя — це скрізь у світі книга великих трудів і досвідів. Наскільки більші вони, коли річ іде про ту закутину світа, у якій находиться Галицька Земля і де живе український нарід! Наскільки вони більші, коли річ іде про людину, якої імя не тільки нерозривно звязане з долею самої Галицької Землі, але й з долею цілої нації, поділеної кількома кордонами і розбритої по широкому світі.

Імя Митрополита Шептицького не є власністю лише галичан греко-католиків. Те імя є власністю всіх українців, які вимовляють його з тією найбільшою пошаною, яка належить людині, що силою своєї індивідуальности видвигнула своє становище на недосяжні досі висоти — незалежно від усіх найбільших правно-формальних обмежень — і надала тому становищу небувале досі значіння у двох ділянках, від яких залежить існування націй: релігійного світогляду та культурного розвитку. Митрополит Шептицький — це не значить епархіяльний владика, ані навіть владика стількись єпархій. Митрополит Шептицький — це значить голова Церкви, в якій гармонійно обєднаний християнізм та український національний дух. Митрополит Шептицький є символом змагання до соборности українського духа; це вірність канонам Церкви та ідеалам Нації; це символ — на постать єдности церковно-національної, це символ і повороту старої української шляхти до рідного народу, і віднови старих українських традицій, і символ вірности народу Церкви та служби Церкви народові.

Здається нам, що коли хто починає вичисловати при імені Митрополита Шептицького акти Його жертвенности, харитативної діяльности Його особи, чи доказів опіки над мистецтвом і мистцями, той банялізує Його історичне значіння. Те значіння визначують передусім такі дати й факти як: виступи Митрополита в справі українського університету, виступ у справі реформи

галицького краевого статуту, оборона греко-католицької Церкви і її українського характеру в історичному моменті приходу російських військ до Львова, оборона українських національних інтересів перед широким світом після української военної програної, виступ підчас памятних подій 1930-го року, вкінці боротьба за моральне оздоровлення народу у звязку з ріжними загрозливими проявами.

Історичне значіння Митрополита визначене назвами двох міст: Суздаля і Познаня. Звязати греко-католицьку Церкву найтісніше з цілим великим українським народом відновою старих обрядових традицій та защіплення в неї наскрізь національного духа, поширити впливи тієї Церкви ген далеко на всі українські соборницькі землі і через католицьку вселенну Церкву здобути українському народові доступ до світа західної культури та одночасно піднести його впливи і престіж у цілому світі, — ось ідеї, які складаються на сутне історичне значіння Митрополита Шептицького. Факт, що лиха доля не дозволила реалізувати тих ідей, — не має значіння: бо Митрополит не був мячем у руках тих подій, Він не піддавався їм байдуже і з резигнацією: Він боровся за свої ідеї, наражуючи буквально своє життя та доказуючи двократним своїм арештуванням, російським та польським, що ті ідеї вартні боротьби і — мученитва. Програна не є програною, коли хто вірить у перемогу. Глибокий ідеалізм і незломна віра у перемогу — симбіози Католицької Церкви й Української Нації — це найбільш характеристична риса вдачі, діяльности і всього обличчя Митрополита Шептицького.

І український нарід, без огляду на віроісповідання та політичні погляди це знає, відчуває та оцінює. Він бачить у Митрополиті не лише свого нинішнього архипастиря для полагоди актуальних справ, звязаних з тією високою та відповідальною функцією, але й людину, яка думала і думає широкими категоріями, гідними великої нації. Український нарід бачить у Митрополиті людину, яка сама веде вже 47 літ життя аскета та яка проте всі свої мрії і всю свою працю присвятила для величі Церкви й величі Нації — через Церкву. Питання, яким так радо займаються доктринери: хто кому має служити, де кінчається релігійний світогляд і де починається національний, де кінчається свідомість національної єдности та де починається свідомість віроісповідного розєднання, — ті проблеми для Митрополита Шептицького не істнують. Він їх вирішив не теоретичними розправами, а всією практикою свого довгого життя і довів до того, що ті проблеми, які моглиб бути причиною найважчих внутрішніх національних опорів, не істнують у житті української Нації: бо нівелює їх практика, що Церква і Нація не мають розбіжних інтересів і що сила української Нації нерозривно звязана з християнізмом і його культурою.

Тому сьогодні, коли Митрополит Шептицький святкує 70-ті роковини свого життя, Його свято є святом всього українського народу. Ввесь нарід пересилає привіт свому Митрополитові, який, роками прикований до місця важкою недугою, високо тримає митрополичий жезл, гідно зберігаючи престіж Церкви й Нації.

Зборів - Рава - Снятин.

У сучасних державах опіка над молодю обіймає не тільки т. зв. шкільний вік. Держава і громадянство опікується дітворою і у дошкільному віці з педагогічних і соціяльних мотивів влаштуванням окремих шкілок-фреблівок, захоронок і діточих садків і для переведення цієї цілі творить окремі установи, приготовляє кадри відповідно вишколених працівників, найчастіше зпоміж жіноцтва і дає на це підмоги з державних фондів. Очевидно, управильнює цю справу і у законодатній дорозі шляхом окремих законів і розпорядків, полишаючи зрештою широке поле і для громадянської ініціятиви і відповідних приватних громадянських установ. Ними є товариства опіки над молодю, статутові товариства захоронок чи діточих садків, товариства шкільні, а навіть ріжнородні харитативні товариства. Нормальна держава не веде цих справ у власній управі, а полишає їх громадянським чинникам, застерігаючи собі тільки найзагальніший нагляд і деяку контролю. Доцінюючи величезне виховне і соціяльне значіння таких установ, держава у звичайних відносинах не то, що не робить їм перепон, але дає ще й свою допомогу.

Так воно повинно бути в інтересі здорового і правильного розвою громадянства, як неменше і самої держави, яким чейже не байдуже, як будуть виростати і виховуватися нові громадяни. Однак ця самозрозуміла співпраця не завше має місце, зокрема тоді, якщо у гру входить релігійне чи національне питання, особливо на теренах з мішаним населенням з релігійною і національною конкуренцією та зі специфічним підходом уряду до т. зв. релігійних чи національних меншин.

Такий специфічний підхід урядових кругів відчуваеться найболючіше на дуже дразливому відтинку у сфері релігії, як теж у ділянці дошкільного виховання та соціяльної опіки над дітворою. Воно заогнює відносини на релігійно-національному фронті та витворює новий запальний матеріял, дуже небезпечний витворюванням своерідної психіки, яка з природи річи уділюється і сучасному старшому громадянству. А багато з того при добрій волі передовсім урядових надзірних чинників можна би усунути та уздоровити відносини й у цій такій преважній ділянці збірного життя.

Скажу тепер дещо про діточі садки (по польськи „огрудки"). Мають вони здебільша сезоновий характер, особливо по селах, де функціонують вони найчастіше в часі пильних полевих робіт та призначені для малих дітей незаможнього сільського населення, що не має тоді часу займатися вихованням своєї дітвори. Цілорічні установи для виховання і прокормлення дітвори найбідніших верств мають звичайно форму захоронок, а для дещо старшої і заможнішої форму окремих шкілок-фреблівок і то майже виключно по містах.

Польська держава нагляд і контролю над діяльністю опікуючих інституцій — між ними і над діточими садками — нормує окремим президентським розпорядком з дня 22. квітня 1927 В. З. П. Р. ч. 40, поз. 354. Там говориться і про кваліфікації провідниць і про влаштування льокалю для діточого садку та про спосіб його ведення, застерігаючи загальний нагляд і контролю над цим державній політичній адміністрації — себто у практиці староствам. Є там і річи самозрозумілі пр. вимога означеної кваліфікації для провідниць садків, але є і такі вимоги, яких дослівне виконання у наших бідних сільських відносинах практично унеможливлює влаштування діточого садку. Йде передовсім про домівку (льокаль) та про її уладження. Як неодин з польських законів і декретів і згаданих декрет мало рахується зі сучасними можливостями та відносинами на селі та ще до того в часі господарської скрути. Якщоб буквально виконати всі будівельні і санітарні вимоги, означені повищим декретом, то не булоб по селах у цілій Польщі можливости влаштування діточого садку.

На тверді і нераз несвоечасні законні норми істнує т. зв. громадянська інтерпретація, яку стосують урядовці громадяни всюди там, де у практиці не можна виконати дослівно всіх законних постанов. Виходять вони з того слушного погляду, що краще буде, якщо якась інституція буде істнувати та сповнювати своє завдання хочби тільки частинно і неконечно згідно з приписаним урядовим „шімлем", якщоб не мало її бути зовсім. Знають вони дальше, що будівельні і санітарні відносини, серед яких живе сільська дітвора у сезонових дитячих садках, є зправила куди кращі, як у нужденній хатині її батьків. І так по громадянськи поводяться вони супроти польських діточих „огрудків".

Це самозрозуміла ліберальна інтерпретація декрету з 22. квітня 1927 про нагляд і контролю над діяльністю опікунчих інституцій кінчиться там, де йде про садки для української дітвори, які у нас у Східній Галичині влаштовують кружки „Рідної Школи", звичайно тільки на час літніх місяців. Не мають вони до розпорядження для сезонового вакаційного садку шкільних саль у шкільних державних будинках і свої садки приміщують звичайно у салях читальняних домівок, що є найбільшими салями у селі. Як сказано, є теж і кваліфіковані провідниці з гімназійною або семинарійною матурою, а нераз ще і з окремим курсом для ведення діточих садків. Знаючи велику вагу для морального і фізичного здоровля сільської дітвори, що полишена дома ріднею, занятою у полі, нидіє і дичіє, а то й сама виставляється на небезпеку життя та нераз спричиняє пожежі, „Рідна Школа" через свої кружки старалася і старається про заснування у селі діточого садку.

І тут якраз виринають непоборимі перепони, що в дечому нагадують волинську практику з нашою кооперацією. Все, очевидно, залежить від політики в українській справі даного старости. Не часто приходить дозвіл на отворення дитячого садку. Найчастіше — і це є правилом у цілому ряді східно-галицьких повітів пр. в Тернополі вже від ряду літ відмовляють дозволу, хоч є і кваліфікована провідниця і відповідна саля на приміщення. Всі заходи у старостві, а навіть і відклики до вищої влади, остають зправила без успіху. Мається враження, що старостинський дозвіл на дитячий садок не лекше одержати як концесію на акційне підприємство, а нераз і тяжче, бо прямо неможливо. Пр. тернопільське староство відкидає роками подання про дозвіл на діточі садки і не вдіяли тут нічого і депутації до влади найповажніших громадян. Якщо і де буде дозвіл, то діточий садок і його провідниця є під постійною опікою місцевого постерунку поліції, який — відомо — у праці садку зовсім не визнається. Буває, що серед літа адміністраційна влада замикає діточий садок через якусь несуттеву дрібницю. Викликує це зрозуміле огірчення у дітвори, що вже своєю маленькою головкою додумується сутньої причини заказу — і у родичів, що установу діточого садку вважають за справдішне добродійство для себе і своїх дітей. Відомо, які з цього моральні наслідки!

Згадане вище відношення державної політичної адміністрації до діточих садків „Рідної Школи" має нині масовий характер і його слідно на території трьох східно-галицьких воєвідств. В деяких повітах має воно справді масовий характер, а архіви централі „Рідної Школи" у Львові мають з цієї ділянки величезний матеріял. Такими повітами є між іншими Зборів-Рава Руська-Снятин — всі у ріжних воєвідствах і звідси назва моеї нинішньої статті. Закази основування діточих садків сягають вже соток випадків і нікому перемінити цю поведінку і дорога відкликів і висилки депутацій найчастіше зовсім безуспішна.

Тут йде про добро, здоровля і мораль наших наймолодших кандидатів на громадян і їхня доля не є і не може нам бути байдужна. Наше старше громадянство — не кажучи про кола „Рідної Школи" — мусить поробити всі заходи, щоби з ґрунту змінити цю незрозумілу поведінку урядових чинників. Є це нашою загально-національною справою і центральний уряд, якщо хоче дійсно хоч у дечому уздоровити теперішні відносини у Східній Галичині, мусить вглянути негайно і у справу наших діточих садків і дати нашому громадянству можність їхнього основування і ведення. Гарні слова і приречення п. міністра Косцялковського тут не поможуть. Треба не слів чи обіцянок — а справді діл, між ними і у відношенні до наших діточих садків!

Д-р Степан Баран.

ПО ШИРОКОМУ СВІТІ.

— Абісинський посол у Льондоні д-р Мартен передав англійському королеві ювилейне відзначення, яке королеві надав абісинський цісар: Золотий ланцюх ордеру Соломона. Водночас королеву відзначив золотим ланцюхом Саби.

— В місті Віля Гермоза (стейт Табаско) центральна влада сконфіскувала, не зустрівши спротиву, 8 літаків і багато скорострілів, що належали до правлячої у стейті Табаско Червоної Ґвардії.

— Сенатор Кінґ зложив у сенаті проєкт рішення про розписання анкети у справі ситуації католиків і жидів у Німеччині.

— Папа Пій XI. поїде в слідуючім тижні до Кастель Ґандольфо, де буде цілий серпень і вересень.

— Число безробітних у Зл. Державах збільшилося до 30. червня на 9,804.000.

— Премієр Болдуін був вчера на авдієнції в короля Юрія у королівській палаті. Це була перша авдієнція премієра по реконструкції уряду.

— Президент Рузвельт прийняв димісію О' Нейля, предсідника „Найри". Штаб „Найри", в якім дотепер було 500 осіб по відомім присуді найвищого трибуналу змалів до 235 осіб.

— Стамбульский щоденник „Супоста" повідомляє про велику пожежу, що спалахнула над берегом моря Мармара. В часі пожежі були експльозії.

Збирайте датки і дарові книжки для заспокоєння духових потреб наших заточенців і шліть на адресу Т-ва „Просвіта" у Львові. Ринок 10.

З польської преси.

Інтервю Митрополита Шептицького у „Бюлетині П.-У."

Останнє число варшавського „Бюлетеню Польсько-Українського" з 28. ц. м. приносить обширну передову статтю, присвячену 70-літтю Митрополита (зреферуємо її згодом) та окремо інтервю свого представника з Митрополитом. ЙЕ. Митрополит висловився про ролю того часопису:

— Завтра виїзджаю на кількатижневий відпочинок у гори (казав Митрополит), колиж я всетаки, серед навалу праці, звязаної з моїм виїздом, рішився прийняти Вас, то тому, щоби дати вислів свій справжній симпатії для всього, що нове, трудне та — конечне. Вважаю, що таку нову, сміливу та відповідальну перед історією місію виконує „Бюлетин Польсько-Український". Я переконаний теж, що праця Панів не є легка, — казати правду і нам і своїм землякам, — у часах, — коли правду не завсіди люблять і незавжди охоче слухають її. Читаючи „Бюлетин" нераз вичуваю, що неодну гірку правду старається, панове, подати в такому оплатку, щоби можна її проковтнути, і що нераз панове мовкнуть у половині речення.

— Чи ЙЕксцеленція може додати нам відваги ствердженням деяких успіхів нашої праці?

— Безперечно: можна відчути деяке відпруження у польсько-українських відносинах. Маю враження, що обидва громадянства є вже втомлені нестерпним станом, який тріває вже стільки літ. Однак не обманюю себе, що є тут ще величезне поле для праці над усуненням взаємного недовіря, взаємної нещирости, жалів і — на жаль — страшенне багато слушних претенсій. Є ще величезне поле зробити те, що мусить бути зроблене для добра взаємин обох великих народів, які з волі Провидіння живуть і мусять жити поруч себе і з собою. Ось знову поле праці для Вашого часопису, який очищує дорогу з буряну неохоти, упередження та непорозуміння.

— Чи ЙЕксцеленція не булиб ласкаві висловитися на тему доріг і способів нормалізації польсько-українських взаємин?

— Ваше питання входить в ділянку, яку я пильно оминаю: ділянку політики. Вважаю, що прилюдно висловлюватись мені на цю тему це тимбільше зайво, що при кермі уряду і національної політики стоять тепер мужі, які висловлюють свій поважний підхід до української проблеми, що й по українській стороні найде прихильний відгук. Треба молитися до Всевишнього, щоб ті зусилля і добрі заміри не були змарновані, ані знівечені. Зі свого боку можу звернути увагу напр. на байдужність польського громадянства для справ духової і матеріяльної української культури: яка напр. величезна скількість погіненької чужомовної літературної продукції находить польських перекладачів і читачів, а тимчасом українська література для польських видавців і громадянства зовсім не існує! Таких прикладів зовсім ненормальних відносин можнаб навести більше. Може би панове пробували щось зробити в тім напрямку... — закінчив Митрополит, прохаючи з усмішкою представника того часопису відвідати Його після повороту з відпочинку.

Перед приверненням монархії у Греції.

АТЕНИ, 27. 7. ПАТ. Бурмістр Атен, що приїхав до Потрос заявив, що теперішній момент є догідний для реставрації, але остаточним суддею у цій справі буде нарід.

АТЕНИ, 27. 7. ПАТ. До Атен вернувся з за кордону Кафандаріс, провідник опозиції. В розмові з представниками преси Кафандаріс заявив, що він в Парижі бачився з Венізельосом. Головним предметом їх розмови був плебісцит. Оба дійшли до висновку, що справа плебісциту рішиться в Атенах. Кафандаріс сказав, що не боїться за те, щоб монархію привернули при помочі державного перевороту.

Сефуліс, представник ліберальної партії заявив, що з приводу міністеріяльної кризи положення стало непевне і справа державного устрою хитається, що зовсім не є згідне з національним інтересом. В дійсності тепер зовсім не йде про вибір між републикою і коронованою демократією, але радше між републикою і корованою диктатурою Кондиліса. Він здогадується, що глибше врозуміння національного інтересу доведе остаточно до понехання плебісциту. Однак, коли би всупереч усім сподіванням дійшло до плебісциту, візьмемо в нім участь у боротьбі в користь републики та оборони національних свобід.

АТЕНИ, 27. 7. ПАТ. Премієр Цальдаріс заявив представникам преси, що події останніх днів у нічім не змінили замірів уряду у справі переведення плебісциту. Плебісцит відбудеться в означенім речинці з усіми гарантіями. Зміна може наступити тільки на основі рішення національних зборів, але тієї евентуальности тепер не передбачується

Відозва.

Будинок Шпиталя „Народньої Лічниці" імени Митрополита Андрея Шептицького, як відомо, вже під дахом. Однак з огляду на преважку економічну крізу припинено, на жаль, його докінчення. Наша суспільність всеж таки не може дозволити, щоби присвячений Достойному Ювилятові памятник лишився невикінченим. Ми не сміємо станути перед кінцем дороги і мусимо безумовно як найскорше довести розпочате велике діло до успішного кінця! І саме, колиб ми тепер, мимо незвичайних трудностів, викінчили наш шпиталь, ми далиб найкращий доказ великого пієтизму для нашого Ювилята і правдиво християнської любови та милосердя для наших бідних недужих. Легко будувати величаві палати з державних грошей, але нелегко стягнутися з останнього, і свій гріш, призначений може на кусник сухого хліба для себе і своїх дітей, віддати ще біднішому, бо недужому ближньому. Перед народом, хоч і недержавним, що такі діла творить, кожний мусить склонити голову з тим більшою пошаною.

Длятого пожертви, хоч би найдрібніші, але пливучі з усіх сторін, де українське серце палає любовою для нашого Архипастиря і для терплячих наших ближніх, не повинні ніяким чином зупинитися навіть на хвилинку!

За дозволом Митрополичого Ординаріяту (ч. 6830/Д.Ц.), прохає підписана Рада Тов. „Народня Лічниця" оо. парохів, улаштувати в дні 28. ц. м. у парохіяльних церквах збірку на докінчення будови шпиталя Митрополита Андрея, тимбільше, що тоді припадає 70-літня річниця уродин Достойного Ювилята. Суми, що вплинуть із збірок, проситься пересилати до Земельного Банку у Львові, на конто будови Шпиталя.

Крім цього багатші наші установи й одиниці повинні одноразовими більшими дарами помогти негайному викінченню нашого шпиталя в такий спосіб: Товариство „Народня Лічниця", як власник шпиталя, рішило завести окремі ліжка, названі іменами їхніх жертводавців-фундаторів, а імена ці, по вічні часи, вирити на мармурових таблицях, уміщених над тими ліжками. Крім того буде поміщена таблиця у вестибулю шпиталя, на якій будуть увіковічнені імена фундаторів. Позатим предвиджене є уділювання знижок на оплати за лікування хорих приміщених на тих ліжках відповідно до евентуального побажання фундаторів. Фундування памяткових ліжок уважає Управа „Народньої Лічниці", як причинок до будови шпиталя. Ра-

ВАСИЛЬ МАКОВСЬКИЙ. 19)

ҐМІНД.

ТАБОР УКРАЇНСЬКИХ ЗБІГЦІВ І ВИСЕЛЕНЦІВ У ЧАСІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 1914—1918.

Спогади зперед 20-ти літ.

Пятнистий тиф поборено і він у другій половині серпня майже вигас. Проте інші пошесні недуги — одра, бігавка, дава — лячно ширилися. Санітарний шеф д-р Кольгрубер при нагоді лікарської візитації табору в дні 20. серпня 1915 р. у роздратуванні назвав табор — „одною великою стайнею...", а супроти лікарів поводився так дошкульно, навіть дерско, що вони постановили внести на нього жалобу до намісництва. Гострий і рішучий виступ д-ра Ціпановського, що саме в томуж часі прийшов до табору, відвів їх від заміру.

Саме серед найбільшого розгару всіляких пошесних недуг, явився в таборі лікар з Городенки, д-р Іван Ціпановський, особа чільна у знанні та відома з характерности й рішучости. З погляду виселенецької недолі була його поява в ґміндівському таборі епохальною подією. Він не оглядався на задні колеса, ні на титули, за котрими інші лікарі вганялися, не числився з симпатіями в „горі", ще менше з антипатіями у „своїх". Він мав намічену одну ціль: як не як — утримати життя і здоровля виселенецьких мас, що їх в тому часі хороби лячно десяткували. Сказати, що лиш в одному — для прикладу — дні 1. листопада 1915 р. померло в таборі 40 дітей; 12. наших і 38 словінських та хорватських! У тому дні мав табор 23.000 душ населення; наших 10.000, хорватів і словінців — 11.000, решту творили італійці, та якось винятково і румуни, яких за кілька днів вивезли.

Дня 9. листопада показалася в таборі ще й віспа, привезена хорватами. Тих треба було зовсім відокремити, що не приходилося легко. Не підчинялися ніяким санітарним зарядженням, нехтували всі десинфекційні й ізоляційні накази, недуги затаювали, а нехлюйство між ними було мерзенние. Д-р Ціпановський це перепер, що зайняті ними секції обставила і їх сторожила військова варта; санітарні візити по бараках відбувалися в супроводі жандармів і війська, котрі силою мусіли відбирати недужі діти і відставляти до шпиталів. Те все ділялося при таких вересках, голосіннях і проклонах, як би хто вирізував увесь барак. З такими труднощами мусіли боротись лікарі й управа, бажаючи рятувати загрожений табор.

Д-р Ціпановський, де було треба, був безоглядно ляпідарний. Завважив нпр., що декотрі молоденькі лікарки, які самостійно вели шпиталі, не мали ще виробленого, до цього потрібного досвіду і — завважив промахи. Підніс це безоглядно на спільній конференції лікарів. Був великий шум, а то й образи... Дарма; д-р Ціпановський не трапляв у порожнію; мав докази.

Виступив він також гостро й успішно проти всяких історій та приключок з доглядачками-жалібницями на еротичному підкладі, які тоді розвинулися, і з котрих деякі замикалися в чотирьох стінах, інші відбивались по таборі голосним відгомоном, а було, що й драстично кінчалися. Бо треба знати, що доглядачок-жалібниць, які набиралися з ріжних суспільних кругів (чеських і німецьких), було в таборі поверх двісті. Всіляке між ними водилося.

Така „неделікатність" не добувала д-рові Ціпановському популярности серед „інтересованих", зате зеднувала йому довірливість, згодом і любов народніх мас, котрі, не зважаючи на його різку, а то й гостру поведінку, відчували в ньому свого доброзичливого приятеля. Він не вичерпував своїх лікарських обовязків — як це залюбки робили інші — голословною радою або німою рецептою, знаючи згори, що вони не будуть, бо не можуть бути, виконані, але сягнув до самих основних причин безхосенности лікарських заходів — до недоцільних і недостатчних харчів, приміщень і зодягнень. Вимагав створення таких умовин, щоб лікарські заходи й ради, головно в доцільному віджвилюванні, могли бути виконані. А це була найдразливіша струна, якої найтихший бренькіт дразнив уха і набавлював безсонности панів з таборової „харчевої компа-

да „Народньої Лічниці" назначила суму 2.000 зол., як мінімум до уфундування одного памяткового ліжка. Якщо хто пожертвує суму 10.000 зол., тоді іменем фундатора буде названа ціла саля.

Управа „Народньої Лічниці" не сумнівається, що й у нас знайдуться такі жертводавці, як це діється в інших народів, де подібні заведення опираються на того рода жертвах.

Управа „Народньої Лічниці" просить складати заяви зложення жертв під адресою: Львів, Петра Скарги ч. 4. Грошеві суми проситься складати на конто „Народньої Лічниці" в центральних фінансових установах: „Дністер", „Земельний Банк", „Народня Торговля", „Центробанк".

За Раду Товариства „Народня Лічниця" у Львові:

Володимир Децикевич, в. р., голова; О. Юліян Дзерович, в. р., містоголова; Д-р Ярослава Рудницька-Криштальська, в. р., секретар; Д-р Тит Бурачинський, в. р., скарбник; Михайло Стефанівський, в. р., господар.

Члени Ради:

Михайло Галібей, в. р.; Д-р Василь Капубинський, в. р.; Д-р Леонтій Максимонько, в. р.; Д-р М. Музика, в. р.; Д-р Олександер Надрага, в. р.; Д-р О. Подолинський, в. р.; Іван Стернюк, в. р.; Інж. Р. Сенишин, в. р.

Дозброєння в Еспанії.

МАДРИТ, 27. 7. ПАТ. Спеціяльним декретом уповажнили міністра війни, щоби поробив закупи для озброєння війська на суму 1.100.000 пезетів. Мають закупити 15.000 гранатів 50 мм. і 5.000 81 мм.

Надзбручанське село Токи.

Замість високої політики — вакаційний репортаж з дошками забитої провінції.

IV.

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ.

Національна свідомість села розвинута дуже високо. Під оглядом національного усвідомлення село зробило в останніх 20 літах величезні поступи. Історичні події на тіснішім терені Галичини і події національної революції на Великій Україні 1917-21 р. зробили своє. Село з натиском підкреслює свою українськість; напр. загальна реґенерація української народньої ноші про будні і свято є одним з маркантних, вже цілком свідомих, навіть демонстративних проявів розвитку тієї національної свідомости.

Знаменний є в тому відношенні також голод села на національну ґазету і книжку. Село читає дуже радо. Нема сумніву, що при досить високім матеріяльнім рівні села, моглоб тут бути куди більше передплатників української національної преси, як є в дійсности. У звязку з тим зважусь на твердження, що помимо значної розбудови української преси в останньому десятилітті, наше село ще не має „своєї" ґазети. Ще найбільше читають на селі „Народню Справу", „Наш Прапор", „Громадський Голос" і останньо — „Батьківщину". Але всі оті ґазети виявляють низку недостач, які ще далеко не дозволяють назвати якунебудь із них цією ґазетою, яка є на нашому селі потрібна. „Народня Справа", яка мала всі шанси розвинутися в оту національну селянську ґазету, яка є на потребу, останньо чогось сильно померкла, просто застигла у своїй первісній редакційній формі. Ця ґазета не пішла рівнобіжно з розвитком села в останньому десятилітті. Її освітній і політично-інформативний матеріял є вже нині занадто примітивний; крім того ґазету в її нинішнім редакційнім вигляді придушує „конкурсовий" матеріяльний нагородовий матеріял. „Громадський Голос" відстрашує соціял-радикалізмом. Великою обіцянкою була ще перед пів роком „Батьківщина" — в останніх часах сильно підупала та втратила на популярности завдяки своїй партійницькій псевдонаціоналістичній демаґоґічній аґітці. І хоч як це може буде звучати парадоксально, всеж, дійсність є ота, що помимо пересичення нашого ринку ґазетними видавництвами, наше село ще не має тієї своєї ґазети, якої потребує.

Знаменне для масового пробудження політичних і суспільних заінтересовань сучасного українського села є те, що по читальнях та інтеліґентських приватних домах селяни питають передовсім за історичною повістю або популярною книжкою на суспільні теми. Чайковський і Кащенко є ще й досі великим читальняним кумиром. Підходить доба і настрій, що вимагає українського Сенкевіча. І ще одно цікаве: вимагають обовязково книжки, в якій — „наші виграють". Люди не хочуть читати річей, які кінчаться траґічно, а особливож річей, які виявляють наше розбиття, сварки, отаманію, крамоли. Люблять натомість речі, в яких змальовано сильні пориви нашого елементу, єдність зусиль, переможність змагань. Цікаво, що всякі речі, в яких основі лежить еротика, щасливі чи нещасливі кохання, тощо — майже не йдуть. Тягне передовсім історична й суспільницька література, як сказано, особливож підкреслювана сила та шляхотність українства у ріжних його історичних виявах.

Українськість, т. зн. національне почуття само по собі є в думанні місцевого загалу першою і підставовою політичною катеґорією. Звідсиґеж село більше чи менше свідомо, але зате тим більше глибоко відчуває потребу одноцілости своєї політичної орґанізованости, себто потребу одної загальної української політичної орґанізації і потребу одного проводу. Для всякого партійницького розбиття, чи там „зріжничкування" нема тут місця, ані потреби, ані пригожого ґрунту. Село розуміє в засаді тільки те, що воно є українське та інстинктовно бажає одноцілого орґанізаційного вислову цього свого підставового політичного почуття. Осьтак, крім малої традиційної жмінки місцевих радикалів і ще так званих „свідомих націоналістів", село є по суті політично одноціле, орґанізаційно майже нерозбите, дарма, що орґанізаційно-політична свідомість села (у відріжненні до самої його національно-політичної свідомости) є серед загалу ще доволі нерозвинена. Але це є болячка цілої нашої суспільности; піднести наш загал уже подекуди зорґанізований в ріжних частинних площинах суспільного життя на вищий рівень політичної свідомости та зосередженої зорґанізованости є бодай чи не найважнішим — і чи не найважчим — завданням нашого покоління.

До лютого 1934 р. істнувала в селі низка українських суспільних та культурно-освітніх орґанізацій; у цьому відношенні село було одним із перших у повіті. І так, була читальня „Просвіти", „Самоосвітний Гурток" при читальні, кружок „Рідної Школи", „Сільський Господар", хор „Бандура", кружок „Союзу Українок", рух тов. „Сокіл" і врешті т-во „Луг". Праця в товариствах йшла справді дуже інтенсивно. Душею та осереднім нервом орґанізаційного життя в селі був студ. агр. Евген Костецький. Токівчани були особливо горді на свій хор „Бандуру" і ставили навіть отверто на дискусію питання — „хто його зна, чи наш хор не є кращий від хору Котка"! Істотно, цим хором можна було справедливо хвалитися. Проектувалося розгорнути у дальшому інтенсивну орґанізаційну працю; увага села сконцентрувалася в останніх роках, особливож на справі будови великого поверхового Народнього Дому. Нема сумніву, що цей плян був би уповні зреалізований уже в цьому році, якби не дальші місцеві події.

У половині лютого 1934 р. убито в селі у пізний зимовий вечір команданта місцевого поліційного постерунку Й. Ґловяка. Найшли його десь у повітці, закутаного і схованого в соломі; виявилося, що був попроколюваний баґнетом, зрештою мав на тілі і в голові кільканацять глибоких ран, завданих довгою триґранною швайкою. Оте макабричне душегубство впало на село важкою оловяною рукою; поліційний пес звів поліцію як стій до головного справника вбивства, місцевого парібка Петра Флінти. Спосіб виконання душегубства, викликав спершу враження та суґестії, що напевно тут ішло про якісь приватні порахунки; ота триґранна швайка не викликала враження політичного атентату. Тимчасом уже при першім допиті арештованого Флінти виявилося, що справа має політичний характер. О. У. Н.!

Петро Флінта, що його село — як це виявив процес — від довшого часу підозрівало у конфідентстві і який хотів либонь тим душегубством „реґабілітуватися" з місця видав другого безпосереднього справника — Олександра Литвина. В звязку з політичним підкладом справи

ні". А щож казати про таке голосне і непощадне валення в неї, як це робив д-р Ціпановський! Це не переборщена заввага, що половина тих які пережили ґміндівське таборове лихоліття, завдячувала це енерґійним і сторожким заходам д-ра Івана Ціпановського за якість і скількість харчів. Тому нехай цей спомин буде за китичку квітів вдяки й подяки від тисячних десяток нашого й хорватського народу на його передчасну могилу на коломийському кладовищі.

Хоч зразу ці непощадні виступи дерли по кишках верховодні особи, проте вони мусіли з ними поважно числитися. Д-р Ціпановський не дав себе ні зацитькати обіцянками, ні залякати дешевенькими погрозами, де йшло про борню за здоровля і життя виселенецьких мас. Може чужинець цьому й дивувавсяб — ми, „свої" не повинні, — що неприкидлива простолінійність д-ра Ціпановського находила більше пробачности й послуху у чужих, як у своїх, з котрими — в інтересі народнього здоровля — доводилось йому нераз зводити сукристі дерези. Коли напр. у вересні 1916 року лежало хворих на одру дітей поверх 900 душ і не було їх де розмістити, а щодня прибували нові валки недужих, зажадав д-р Ціпановський тимчасового опорожнення чотирьох бараків, де були приміщені хлопячі захисти (так звані („Hort-и"), на поміщення недужих на одру дітей. До того жадання управа — байдуже, що неохоче — прихилилася, бо іншого виходу не було, а пошесть не чекала. Одні захисти мали таке урядження, що їх можна було як стій для тої цілн вжити. Та за цей, з погляду лікарського зовсім зрозумілий проект стрінувся д-р Ціпановський з такою завзятою і непереєднаною ворожнечою частини своєї власної інтеліґенції, що аж справа опинилася з одного боку в Культурній Раді, з другого у віденському намісництві. В намісництві представлено цей проект як несущний і недоцільний, в Культурній Раді, як „антипатріотичний" злочин... Памятні слова почув тоді д-р Ціпановський від одного вищого інтеліґента, котрому вияснював доконечність такого надзвичайного засобу боротьби з жахливою пошестю:

„Властиво не розумію, чому Ви так завзято розшибаєтесь за їх здоровля"...

Д-р Ціпановський цим сильно збентеживсь:

— „Я сюди не прийшов наживатись, ані критись як „необхідний" перед військом, лиш рятувати мій нарід від загибелі; в мене шпиталь — перед захистом!". — сказав у найвищому обуренні і гримнувши дверми, вийшов.

Хто має зрозуміння для суттєвого значіння в часі війни, вислову „необхідний", той зрозуміє і підклад тієї цілої опозиції. Та д-р Ціпановський поставив на свому. Жала підпольної і позаплічної кампанії, яка тоді залюбки в таборі управлялася, були супроти нього за слабі, якщо не безсильні.

(Далі буде).

в селі, взагалі в цілім повіті і навіть у Тернополі посипалися обильно масові арешти. Примкнуто кілька десятків людей. У селі закрито і розвязано всі місцеві товариства. На село наложено цілу низку обмежень, узасаднюваних його прикордонним положенням. Не кажучи вже про самі Токи, скрізь в околиці спаралізовано всяку навіть легальну українську суспільну та культурну акцію.

У висліді довготрівалого слідства поволі звільнювано непричасних до справи арештованих; вкінці справа зосередилася на двох безпосередніх справниках душогубства, П. Флінті та О. Литвинові. Крім того студ. Евгенові Костецькому закинено моральну ініціятиву в тій справі і те, що дав приказ Флінті та Литвинові, здогадним членам конспіративної пятки убити постерункового Гловяка. У висліді процесу Е. Костецького та О. Литвина засуджено на кару смерти, а П. Флінту на доживотну вязницю. О. Литвина президент держави помилував — і далі, обох виконавців відіслано на Святий Хрест відсиджувати кару. Справа Костецького затяглася. Внаслідок внесеної касації Найвищий Суд ухилив внесений на Костецького вирок смерти і звелів справу розглянути вдруге. На другій розправі Костецького звільнено від закиду всякої співучасти в цім душегубстві, але засуджено на 8 літ вязниці за саму здогадну приналежність до О. У. Н.

Справа цього душегубства доволі темна ще й по нинішний день. Як зрештою у всіх дотеперішніх процесах О. У. Н. виявилося і тут, що в останніх роках ціла ота наша „конспірація" починаючи від верхів (процес Барановського) аж до найнижчих організаційних клітин на місцях, навіть в якихнебудь Токах, є до самого споду пережерта конфідентами та провокаторами. Зрештою сутінки масово розплянованої конспірації витворюють ідеальний просто ґрунт для всяких місцевих „революційних" отаманій та інших анархічних виступів. Зрештою ціла токівська справа показалася просто клясичною для поставлення нашої засадничої національно-політичної організаційної проблематики. Питання заслуговує на ближчу увагу.

Маємо перед очима подвійний можливий вигляд нашого села: або село конструктивно незорганізоване, в якому жиме темна, безпросвітня, гутепшя, етнографічна, хліборобська чернь, а в ній і над нею, крім органів державної поліції, кількох революційно настроєних ударників, що мобілізують село психічно тільки ріжними актами ненависництва до національного противника, або теж село інше, в якому є Просвіта, Рідна Школа, Сільський Господар, Народній Дім, молочарська, збіжева і всяка інша кооператива, організації молоді, руханкові товариства, самоосвітний гурток, діточий садок, тощо, отже село не у вигляді етнографічної черні, але взяте в карби, у здисципліновані рямці свідомо діляючої організаційної волі. Практика життя виявляє раз-у-раз, що в нас є неможливе істнування села всесторонно в той спосіб на конструктивних засадах зорганізованого і рівночасно пройнятого чинними опозиційно-революційними елементами. Істнування в селі цих революційних елементів доводить із невідхильною конечністю до місцевих революційних актів, а за кожним таким актом конструктивна організованість села сходить цілковито нівець. Не мусить ота революційна активність доходити аж до таких трагічних ексцесів як у Токах; деінде вистарчають биті шиби чи летючки, щоби спаралізувати місцеве організаційне українське життя цілковито. Приходять тоді неминучі репресії, розвязування товариств, унеможливлюється всяка діференціяльна, конструктивно-організаційна національна робота. У дальшім висліді село поринає в тьму чисто біольоґічного, матеріялістичного, хліборобського животіння.

Це хлібопахательне животіння, це образ Токів напротязі минулого півтора року. Після цього атентату організаційне життя села завмерло цілковито. Прийшов повний параліж. Треба було чималих зусиль, ходжень та прошацтв, щоби регенерувати бодай щось із цієї організаційної руїни. Найцікавіше те, що помимо такої радикальної „мобілізації" місцевих „революційних" настроїв, вже найближчі громадські вибори виявили низку симптомів не то що „мобілізації", але чогось якраз протилежного! В селі найшлося більше „угодовців" і кандидатів на пости визначуваних громадських радних, ніж їх було досі.

Тепер параліж села поволі, дуже поволі уступає. Дозволено відновити „Сільський Господар", потім „Союз Українок". Обіцюють, що дадуть дозвіл знову на відкриття читальні „Просвіти". З трудом відзискано дозвіл влаштовувати театральні вистави. Але всеж, робота в селі йде дуже мляво. Село є застрашене, прибите, має якби проломаний хребет. Найважніше те, що в селі не стало найбільш активних, ідейних і жертвенних елементів. Село не може віджалувати свого молодого провідника, Костецького. Було колись в селі щось 16 українських студентів і студенток, проектована навіть колись заложити місцеву Студентську Громаду. Нині в селі студентів не стало цілковито. Багато з них сидить, решта таки не має можливости втриматися в селі.

Користає на тім вкінці завжди найбільше комуна. Про те, що в селі стали появлятися комуністичні летючки згадувано вже у попередньому репортажі. Щось таке було тут на протязі довгих років просто немислиме і взагалі небувале. Природа, також суспільна природа людей не зносить порожнечі. Замість „мобілізації мас" порожне організаційне місце займає або комуна або хрунівство. Ефект щоправда несподіваний — але тим більше вартний основної застанови і ревізії цілої низки неслушних наших політичних поглядів.

Зенон Пеленський.

Перед заключенням наддунайського договору.

ЛЬОНДОН, 27. 7. ПАТ. Аґенція Райтера повідомляє: Франція й Італія предложили проєкт наддунайського договору Австрії, Мадярщині й Малій Антанті. Згідно з інформаціями Райтера всі ті держави є прихильно наставлені до договору. Проєкт предложили теж В. Британії й Польщі, а німецький уряд був повідомлений про хід переговорів.

Ю. СТЕПАН КОВАЛІВ.

КАТАКУМБИ.

В хвилині, коли Церква під надхненням св. Духа зачинала своє істнування, не було ще окремих святинь, ані повної церковної єрархії. Апостоли і їх безпосередні наслідники відправляли по домах, під голим небом, а в часі переслідувань і по вязницях та катакумбах. Катакумби — це великі підземні печери зі склепіннями й хідниками, які тягнуться іноді і на кілька миль. А повстали вони в такий спосіб:

Христіяни хоронили своїх померших на кладовищах, що їх відступали їм прихильні для них побожні римські пані, як Домітилля, Люцина, Циріяка, Коммоділля, або богаті панове Калеподій, Претекст, Травон і ін. Опісля христіяни за прикладом жидів стали копати підземні печери зі склепіннями й хідниками поза мурами міста, т. зв. катакумби. Там хоронили своїх померших ісповідників і мучеників і на їх гробах ставили престоли — бо гробовий камінь був трапезою — та поминали душі померших. Так катакумби стали кладовищем для христіян і місцем спільного богослуження, а також церквами, і були ними так довго, доки не дозволено їм будувати церкви на поверхні землі. Супроти римської держави була католицька Церква похоронним товариством (collegium funeraticum) а єпископ, як предсідник цього товариства, платив до державного скарбу приписаний податок.

В часі крівавих переслідувань христіян поганами видавали римські цісарі едикти, в яких приказували бурити христіянські церкви. Це ділялось особливо за панування жорстокого цісаря Деоклеціяна. Щойно Медіолянський едикт, що його видав Константин Великий спільно з Ліцинієм 313 р., признав христіянам свободу релігії і велів звернути їм зограбвані церкви й маєтки. Коли Константин В. став одиноким володарем держави, стала христіянська релігія державною.

З оголошенням релігійної свободи стали христіяни будувати базиліки над гробами мучеників і в них хоронили померших, забуваючи про катакумби. Усі прикраси цих підземель, пороблені заходами Папи Дамазія в половині IV. століття, знищив Аларик і його варварське військо. В часі від V. до VIII. століття населення катакумби дуже відвідувало і ставилось до них з пієтизмом. В IX. столітті папа Пасхаль I. чимало тіл святих, яких не досягнула рука варварів, як Аларика, Ґотів, Льомбардів і т. д., — переніс з катакумб до церков. Від того часу аж до XV. століття катакумби були призабуті. Відкриті щойно 1578 р. при вулиці Салярa, стали в XIX. столітті предметом студій археольоґів.

У численних катакумбах Риму, з яких учені пізнали сорокдва, лежить похованих до шість міліонів христіян. Але ті катакумби діляться ще на менші і всі вони означені окремими назвами. Довжина тих підземних коридорів така велика, що якби їх зложити в одну вулицю, то малиб 175 ґеоґрафічних миль.

Взагалі є це великі печери, з гарним, декуди досить широким склепінням. Два стовпи, з низькою перегородкою у середині, переділювали таку підземну церковцю на дві частини. Перед стовпами було місце для народу. Праворуч стояли мужчини, ліворуч жінки. За перегородою було місце для клиру: там стояли півці і священики. Дальше стояв чотироугольний престіл з мощами мученика, а за престолом у вглибленні в стіні була єпископська катедра.

Кругом у стінах були викувані гроби, заложені камінними плитами, на яких було вирізьблене імя похороненого. Коли це був мученик, при імени додавали букву *„M"*, або вирізьблену пальмову галузку на знак перемоги над смертю. Також прикрашували катакумби ріжними образами зі Старого й Нового Завіту, які мальовано червоною краскою на гладко утесаних стінах. Були там образи Мойсея, Йони, Даниїла, Доброго Пастиря, трьох царів Кастора, Мельхіора і Бальтазара, Христових чудес та інші. Деякі образи збереглися ще до нині, інші знищились через отворення гробів.

На гробах у катакумбах були й різьби, що зображували христіянські правди віри. Таким способом повстала в катакумбах символіка, зрозуміла лише для вірних. Найзвичайніші символи були: риба (грецьке 'ΙΧΘΥΣ, бо кожна буква грецького слова є початковою буквою слів: „Ісус, Христос, Бога Син, Спаситель" ('Ιησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ); якір, що був символом надії; лодка, що означала церкву; голуб, що означав душу; оливна галузка, що зображувала добрі діла і чесноти; пальма, що означала перемогу мучеників; ягня і винна галузка, що зображувала Ісуса Христа; також рівнобічний трикутник Δ, що означав Пресв. Тройцю. Особливим предметом почести був знак св. хреста. На памятку, що в гробі похоронений мученик, вмуровувано в стіну гробу фляшочку з кровю, або вирізувано на табличці дві пальми навхрест.

Щоб катакумби гаразд пізнати, вистане звидіти катакумби св. Агнешки і св. Калікста, або ще і св. Панкратія. Входячи до катакумб, треба мати зі собою якусь теплу одіж (светер, плед або теплий шаль), бо за дворі, особливо літньою порою, є дуже горячо, а в цих підземеллях досить холодно. Звиджуючи ці катакумби в товаристві, і згинути в цьому лябіринті (такі випадки були не слід відлучуватися, бо легко можна заблудити вже нераз). І про це слід памятати, що не вільно з катакумб брати під загрозою екскомуніки ніяких реліквій, ані навіть землі. Хто хоче дістати реліквії, нехай постарається про течки, які можна купити в крамниці; відтак внести подання до кардинала вікарія і цю течку залучити, а з Вікаріяту в означеному дні видадуть йому реліквії.

Про „змарновавий національний зрив українського народу“.

(З приводу полеміки про Український Національний Конгрес у Києві 1917 року).

У „Ділі“ один галицький українець зробив закид українській наддніпрянській інтелігенції, яка брала найактивнішу участь в національно-визвольній боротьбі в 1917—20 рр., що вона „змарнувала національний зрив українського народу, бо ніби український нарід вимагав самостійної держави та ще й з гетьманом на чолі, а тодішні провідники чи провід мали поборювати ці вимоги народу й тягнули народні маси на шлях соціялізму й федерації.

Мала приємність вступати в полеміку з такою тезою. Це так, як і сідати грати в карти з людьми, що грають позначеними картами. Бо коли автор большевицьку постанову приписує українцям, які з тими большевиками вели збройну боротьбу, а потому зловлений на цій „науковій“ методі дискусії заявляє, що від його плутанини з цитатами, „на УСДРП, ні п. Феденкові ніяка кривда не сталася“, то він вже тим самим ставить себе за межі поважної дискусії.

Якщо я беру слово в цій справі, то тільки зважаючи на правдоподібну молодість ініціятора дискусії та ще й з тієї причини, що подібні закиди ми досі звикли читати лише на сторінках деякої частини української преси, що вважає допустимими всякі засоби для поборювання своїх ідеольогічних противників-українців: наклепи, фальшування цитат, особисті нападки й очорнювання всіх „живих, мертвих й ненароджених“ земляків своїх. „Діло“ було вімком, а тому прошу **„audiatur et altera pars“**.

Наївні мудрування та фактичні дані автора останньої полемічної статті про „змарнування національного зриву“ виявляють повне неознайомлення його хочби в загальних рисах із історією відродження українського народу на Наддніпрянщині. Якби він був хоч трохи ознайомлений з цією історією, то ледви чи відважився б писати те, що понаписував у „Ділі“.

Пан Б. і більшість молодої галицької інтелігенції, не знає, як видно таких фактів: На Наддніпрянщищні перед 1917 р. не то що не було ніякої української школи, але й навіть сама назва „український“ вважалася протидержавною. Друковане слово в українській мові було дозволене з великими обмеженнями лише в 1905 р., а потім знов заборонене в 1914 р. „Просвіти“, що були дозволені після 1905 р., проіснувавши яких 5—6 літ, були скрізь на Великій Україні московською владою позакривані. Деж тоді могла набратися національної свідомости, не тільки українська народня маса, але навіть інтелігенція?

Національне освідомлення велося тоді шляхом конспіративним, а тову цілком зрозуміло, що український національний рух не міг бути масовим рухом, а було це своєрідне гуртківство. Тай націоналізм тодішній мав лише риси етнографічно-культурні, ідеалів дальших ніж „українська мова в школі й суді“ майже не ставлено, хоч, правда, говорилося пошепки й дуже довірочно про автономію, відважніші мріяли про федерацію, а самостійність вважалася недосяжною. Зовнішніми проявами української національної свідомости були — вишивана сорочка, борщ, вареники, запіканка. Активні прояви — вистави, концерти, вечерниці й гулянки. І тому кінець. Більше нічого не робилося тими людьми, що звали себе українцями, читали й виписували одинокий український щоденник „Раду“, що мав коло тисячі передплатників, бо не кожний відважувався виписувати її, а державні службовці, щоби не втратити служби, виписували українські часописи лише на чуже імя. То чи можна говорити при таких обставинах про якусь масову політичну акцію та про національно-політичну організацію широких мас українського народу?

Після революції виявилося, що повним числом лише два **українські інтелігенти** на цілу Велику Україну ставили питання про самостійність. Отак справа стояла з невеличким гуртком української національної свідомої інтелігенції.

Народніж маси були — православні, тутешні, хахли, малороси. Національно свідомі селяни і робітники, які знали, що вони українці були краплею в морі несвідомої многоміліонової маси.

Такий фактичний стан українського націоналізму й української національної свідомости був до 1917 року на Наддніпрянщині. Після цього твердити, що вже у 1917 р., нарід вимагав самостійної держави та ще й з гетьманом на чолі, — чи не е занадто сміливо? Звідки нарід міг довідатися про гетьмана? Хіба що пізніше, тоді коли гетьманські „карательные отряды“ били селян „шомполами“ за „панську землю“, нарід довідався про гетьмана! Алеж після цього, як гетьман був таким способом спопуляризований між українськими селянськими масами, то той нарід, що ніби так побивався за гетьманом, чомусь однодушно повстав проти гетьмана і він мусів тікати від свого народу за кордон.

Тепер дуже легко й вигідно обвинувачувати тодішній провід та обкидувати болотом провідників. Але тодішній провідник Грушевський, учений, історик світової слави, мусів для свого народу, якого провідником він був, написати агітаційну брошуру в 1917 р. „Хто такі Українці і чого вони хочуть?“ Писати не для англійців, французів, китайців, японців, а для свого народу, якого провідником він був, брошурку на таку тему — хіба це не яскраве свідоцтво про тогочасний рівень національної свідомости українського народу?

Колиб глибше вдумалися в це молоді патріоти з Галицької Землі, то ледви чи зідважились би вдруге кинути каменем у той провід та обкидувати болотом память провідників національно-визвольної боротьби 1917—20 рр. на Вел. Україні.

І ще одна порада — інформуватися про наше минуле з обєктивних джерел, а не з тих, хочби й грубих томів, що написані з вузькопартійних мотивів, для викривлення недавнього нашого минулого, якого свідки та учасники ще живуть. Демагогія навіть тоді, коли вона покроплена „науковим“ сосом, дуже шкідлива страва для нашого неокріплого ще національного організму.

Щож до „промарнованого зриву“, то повстає питання — чи справді такий зрив промарновано та хто його промарнував? Що не було та й не могло бути ніякого національного зриву мас, то це видно з коротенької згадки про стан національної свідомости. Не національний зрив, а пробудження свідомости. Це було на Великій Україні! Що невеличка горстка національно свідомої інтелігенції на Наддніпрянщині нічого не змарнувала, доказом того є темпо національного пробудження. Бо коли за час небагатьох тижнів і місяців інтенсивної праці групки інтелігенції перетворюється маса православних, тутешніх, хахлів і малоросів у міліони **українців**, а коли домагання „заведення української мови в школі й суді“ переходять у домагання **самостійної держави** — то нічого не змарновано ані тодішнім проводом ані тією генерацією української інтелігенції, що брала активну участь у цьому національному пробудженні українського народу на Наддніпрянщині.

Для цієї освідомлюючої праці було дуже мало часу. Від 1905 до 1917 р. був період конспіративно-національно-освідомлюючої праці, а велася ця праця лише в гуртках і мала характер переважно національно-етнографічний. Лише в 1917 році українська інтелігенція мала пів року для вільної й активної національно-визвольної праці. Пізніше розпочалася війна з большевицькою навалою. Тому нема чого кидати обвинувачення українській інтелігенції, а скорше претенсії за змарнування національних сил треба спрямувати до гетьманату. Бо в 1918 р. вже зросла була національна свідомість українського народу, були пригожі умови для творення української військової сили, але тоді замісць організації українського війська творилися на Україні всякі російські „астраханські армії“, а українські військові відділи розброювано.

А коли вже розпочалася писанина про марнування національного зриву на Наддніпрянщині, то це дало нам право торкнутися також і Галичини, нашого Піемонту. Там уже від 1848 р. могла леґально розвиватися українська культура й ширитися національна свідомість, у таких приблизних умовах, як на Наддніпрянщині від від 1905 р. Навіть у кращих, бо в Галичині могло навіть повстати українське шкільництво, тоді коли на Наддніпрянщині українське шкільництво істнує лише від 1917—18 шк. року. Чим же тоді пояснити, що тепер, на Галицькій Землі, як видно із друкованих матеріялів у „Ділі“ — „повіти у світлі статистики“ — ще тепер подають дві матерні мови — українську й руську.*) При чому кількість, як одних так і других є майже рівна.

Якби галицька націоналістична молодь, замість того, щоби марнувати час на безплідне поучування старшої української ґенерації, взялася до реальної національно-освідомлюючої праці між своїм народом, то мабуть і статистика на західно-українських землях виглядалаб інакше: замісць русинів, руських, старорусинів, лемків, булаб одна нація — **українська**.

Самими голими, хоч і голосними фразами, держави й революції ніхто не зробив і не зробить....

Таж ґенерація, що брала активну участь у національно-визвольній боротьбі в 1917—1920 рр. не боїться від обєктивної історії біляьсу своєї праці, але жадною працею, крім голосних хіба фраз, не може виказатися покищо пореволюційна ґенерація української інтелігенції, ота молодь, що поучує й картає старшу ґенерацію за змарнований національний зрив, але сама нічого реального й конструктивного не робить.

Мих. Остаповнч.

*) Від Редакції: Термін „руський“ тут подають не в значінні „русскій“.

Астрономічна обсерваторія в Карпатах.

Найбільша астрономічна обсерваторія Польщі буде на Піп Івані.

Варшавський „Курієр Поранни“ приніс недавно цікаву вістку про задуману будову астрономічної обсерваторії в Карпатах. Зі спеціяльного інтервю представника цього щоденника з дир. Астрономічної Обсерваторії у Варшаві, проф. М. Каменським довідуємося такі подробиці цього проекту:

Обсерваторію будуватимуть на горі Піп Іван (в „Курієрі“ ця гора названа „Попіване“ й у скобках пояснено „Розспіваний“ — теж доказ на освіту редакторів). Збудована на висоті 2000 м., буде вона одною з найбільших обсерваторій Европи та більш висунена на південь, як Відень. Будову обсерваторії фінансує ЛОПП при допомозі військового міністерства та Т-ва Приятелів Гуцульщини, що має вивінувати будову внутрі. Значіння тієї станиці для летунства, зокрема того, що відбуває далекі подорожі, величезне: вона обслідуватиме не тільки атмосферичні опади і їх перспективи, але й вестиме досліди над космічним промінням і гелем, що з огляду на високе положення обсерваторії буде доволі легке.

Будову обсерваторії вже розплянувано, її почнуть щойно в черговому році. Вона буде з місцевого каменя, виложена внутрі деревом та матиме водопроводи, електрику, центральне огрівання й каналізацію. Очевидно — будувати це все на такій висоті буде важко й вимагатиме воно багато праці. З научного вивінування обсерваторії буде найважніший астрограф зі сочкою на 25 цм., що дасть змогу обсервувати зорі 15 величини. Цей астрограф буде найбільший з усіх, що є в Польщі і ним можна буде обсервувати яких 100 міліонів зір (досі тільки 10 міліонів). Ці обсервації будуть відбуватися при допомозі світлин, що їх розсилатимуть научним установам Польщі й закордону, а будова астрографу, мабуть у Німеччині, потриває яких 12—14 місяців, так що найскоріше буде можна обслідувати ним небо щойно під кінець чергового року. Крім цього обсерваторія матиме інше научне приладдя.

Очевидно, обсерваторія матиме постійний штаб учених і співробітників, а теж усі вчені Польщі зможуть у ній робити свої досліди, для чого будуватимуть біля неї окрему гостинницю.

Перша астрономічна обсерваторія в Карпатах — справді цікава справа. (ак.)

Сокальський староста не дозволяє вести дитячих садків.

Кружки „Рідної Школи“ в Белзщині старалися про дозвіл на ведення дитячих садків. Усі кружки, як один, дістали відмовну відповідь ось такого змісту:

Starostwo powiatowe Sokalskie
Nr. BP. 6/64/35.

Sokal, dnia 12. VI. 1935.

Do Zarządu Stow. „Koło Ridnej Szkoły“
w Oserdowie
do rąk Wieleb. Ks. Ilarjona Gely w Bełzie.

Na zasadzie art. 2. rozp. Prez. Rz. P. z dnia 22. kwietnia 1927 o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucyj opiekuńczych (Dz. U. R. P. Nr. 4?. poz. 354) odmawiam wydania tamt. Zarządowi zezwolenia na prowadzenie w miejscowości Oserdów ogródka (sadka) dziecięcego i zakazuję jego prowadzenia, ponieważ zgłoszone kierownictwo tegoż ogródka nie daje rękojmi, że dzieci uczęszczające do sadków dziecięcych będą wychowywane w duchu lojalnym do Państwa Polskiego i że nie będą podlegały wpływom szkodliwym z punktu widzenia interesu państwowego.

Od tego orzeczenia wolno wnieść odwołanie do Urzędu Wojewódzkiego we Lwowie za pośrednictwem tut. Starostwa w ciągu dni 14-tu, licząc od dnia następnego po dniu doręczenia.

Starosta powiatowy:
Kostołowski.

У всіх відповідях староство арґументує, що „kierownictwo tegoż ogródka nie daje rękojmi...“ В деяких селах, як нпр. в Осердові, ще не було навіть заподано, хто буде вести садок, але відповідь прийшла така сама, як до всіх інших.

На цей рік **у Белзщині не буде ані одного садка.** В Сокальщині дозволило староство на садки тільки в кількох селах.

НАРАДА ПРЕМ. ЛЯВАЛЯ З НІМЕЦЬКИМ АМБАСАДОРОМ.

ПАРИЖ, 27. 7. ПАТ. Прем. Лsваль приняв на авдієнції німецького амбасадора Кестера.

—o—

СТРАЙК ШОФЕРІВ У ЛЬОНДОНІ.

ЛЬОНДОН, 27. 7. ПАТ. Нині застрайкувало 2.350 шоферів і службовиків льондонських автобусів. Стоїть 500 автобусів і 17 ґаражів. Причиною страйку є справа поділу годин праці.

ТАЙНІ МАҐАЗИНИ ЗБРОЇ У НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 27. 7. ПАТ. В округах Людвікслюст і Пархім та в місті Варен поліція перевела основні ревізії в усіх членів розвязаної орґанізації Штальгельму. Досі найшли велику кількість крісів, військових револьверів та муніції. У звязку з цим арештували кількох штальгельмівців.

—o—

НОВИНКИ

— **На волі.** Після вісім і піврічного побуту у вязницях Львова й Равіча вийшов на волю дня 25. липня ц. р. політичний вязень п. Василь Атаманчук, засуджений у 1927 р. на 10 літ вязниці. На основі амнестії подарували йому півтора року.

— **Україніка.** В найновішій книжці англійського журналу „The Slavonic Rewiew“ (ч. 40) є поміщена стаття д-ра Миколи Андрусяка п. н. „Український рух у Галичині“, в якій автор подає історію галицько-українських національних змагань у 1772—1906 рр. (продовження цієї статті появиться в наступній книжці, де будуть обговорені дальші події). Зновуж проф. Олександер Шульгин подає в цій самій книжці некрольоґ Михайла Грушевського.

— **Захист ім. св. Йосафата.** При вул. Замковій ч. 11 у Львові є наш захист ім. св. Йосафата, призначений для старих немічних жінок. Якщоб якась старенька жінка хотіла туди дістатися, нехай напише до захисту та пришле марку на відповідь. По одержанні запиту й марки управа захисту негайно подасть відповідь та умовини, на яких може приняти дотичну особу до захисту.

— **Урядові години окружних виборчих комісій у Львові.** Обі окружні виборчі комісії на місто Львів чч. 70 і 71 почали вже урядувати. Обі комісії урядують при вул. Булярда ч. 2, III., ч. тел. 241-06. Урядові години від 9—13-ої і від 18—19.

— **Гостре стріляння на Замарстинові.** В днях: 1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 12, 14, 17, 19, 21, 22, 24, 26, 28, 29 і 31. серпня ц. р. відбудеться гостре стріляння на військовій стрільниці на Замарстинові. Загрожену смугу будуть берегти військові стійки, які видаватимуть відповідні прикази, до яких повинні пристосуватися всі прохожі.

— **Львівська хроніка.** Поліція арештувала масарів В. і Д. Лучкевичів, Франца Кранца за те, що потайки різали безроги і телята і на мясі прибивали фальшиві печатки міської різні. Міська різня має кілька тисяч шкоди. — Робітники більших львівських пралень, які страйкують вже кілька днів, почали голодівку.

— **Ліцитація 29 більших земельних маєтків.** У перших днях вересня ц. р. відбудеться ліцитація 29 більших земельних маєтків, які є власністю гр. Ст. Баденія, гр. Ст. Голуховського, гр. Дунін-Борковського, гр. Коморовської та інших. Ці маєтки виставило на ліцитацію кредитове т-во земське у Львові за довги 14 міліонів золотих.

— **Спортовці злодіями.** Прокуратура при окружнім суді у Станиславові зладила акт обвинувачення проти жидів Зайхмера і Фоґля, які вкрали цикльостиль в жидівськім спортовім товаристві „Менора“, щоб могли вести протидержавну акцію.

— **Вязень фальшував гроші.** Поліція домбровського басейну схопила ватагу фальшівників грошей. На полях коло Домброви поліція арештувала Антонину Карбовнік з Домброви, її сина Мечислава, та Єлисавету Бохенек і забрала 60 фальшивих пяти золотових монет і 23 фальшивих 10 золотових монет. Арештований Мечислав Карбовнік дістав відпустку з вязниці і взявся негайно до фальшування грошей.

— **Два конґреси.** Одночасно з конґресом „Пакс Романа“ відбудеться в Празі від 1. до 4. вересня ц. р. конґрес секції сеніорів „Славія Католіка“. На конґресі будуть обговорювати засади практичної співпраці слов'янських катол. народів на полі релігійнім, культурнім і суспільнім. Реферати поділено так: 1) релігійне зеднання (реферат—словінці, корреферат — хорвати), 2) культурна праця (реферат — поляки, корреферат — українці), 3) суспільні питання (реферат — чехи, корреферат — словаки). У програмі конґресу є також прогульки до Старого Болеславя, до Оломунця й до Братислави. Зголошення на конґрес приймає й уділює всяких інформацій у звязку з конґресом

— **Театрально-музичний фестіваль у Зальцбургу.** Від кількох літ відбуваються в одному з найкращих австрійських міст, Зальцбургу, величаві святочні театральні вистави і концерти при співучасти найвизначніших сил. Їх влаштовує окремий комітет, за яким, як кажуть, стоїть австрійський уряд, що використовує кожню можливість робити пропаґанду обіднілій австрійській державі, — тимбільше, коли така пропаґанда приносить.... гроші. В цьому році знову відбувається в Зальцбурзі — саме в цьому часі — театрально-музичний фестіваль. В його програмі знову інсценізуватиме Макс Райнгард песи під відкритим небом, на фоні зальцбурґської катедри; в музичній частині фестівалю головну ролю гратиме цього року новий директор віденської опери, знаменитий диригент Фелікс Вайнґартен, який диригуватиме операми Моцарта і кількома концертами. Крім нього диригуватиме одним концертом Еріх Кляйбер, а оперою „Фіделіо“ (Бетговена) і „Фальстаф“ (Вердія) — сам Артуро Тосканіні, найбільший сучасний диригент світа. Тим більше вражає вістка, що велика італійська співачка Дусоліна Джіаніні, яка мала співати головну ролю у „Фальстафі“ — в останній хвилині відмовилась від співучасти, мотивуючи відмову буцімто нездоровлям.

— **Метеорольоґічна стація на північнім бігуні.** Большевицький уряд орґанізує на північнім бігуні метеорольоґічну стацію. Керманичем буде проф. Отто Шмідт. Дослідники залишаться на бігуні цілий рік у будинку, харчі доставлятимуть літаки.

— **Страшна самоходова катастрофа.** На большевицько-турецькому кордоні дійшло до великої самоходової катастрофи недалеко Портсі. Автобус з 20 пасажирами, між якими було кількох вищих урядовців, зломив барієру і злетів у пропасть з висоти 5 метрів. Згинуло 5 осіб, ранених перевезли до турецького шпиталю.

— **Тайна радіостація в СССР.** Большевики шукають завзято за тайною висильною радіостацією, яка веде завзяту протибольшевицьку кампанію. В останніх днях заповідач невідомої радіостації починав звдицію словами „Боже, царя храни“, опісля виголошував гостру промову проти большевиків, яку кінчив словами: „Ми домагаємось смерти Сталіна і привернення на-

---

ВІДГУКИ ДНЯ.

Недалеке далеке.

День 10. вересня 1917 року. Скільки літ, скільки змін!

Девятого, при раннім звіті в команді, дістав я наказ від отамана Коссака: „Пане хорунжий! зберетеся в тій хвилі і поїдете зі мною в делеґації від Стрільців на привітання Митрополита Шептицького!“

Мало було таких приємних наказів за війни і мало котрий я виконував з таким поспіхом. А ще як глянув на свою нову блюзу, що аж пищала, щоби врешті вийти на світ, то серце в мені скакало з радости. Ех. та парадна блюза з 1917 року! Трошки довша як буденна, з гаптованими трикутниками в стані, з кишенями статими по найновішим приписам Левка Лепкого! Намозолився над нею полковий майстер кравецький Дуфанець, бо й автор і власник і майстер прикладали до неї особливі вимоги. Мала бути зразком старшинської стрілецької блюзи... до часу нових змін вічно творчого Льоня.

А потім їзда.

Не залізницею, а повозом. бо якось розклад поїздів не підходив. З Миколаєва до Львова — дві години. Коні добрі, то й по розбитій гарматами дорозі почвалували, а здоровля в нас не те, що нині, то й таку їзду витримали.

У Львові був уже Василь Вишиваний. Заїхав до готелю Жоржа, що й пізнати було по громадці цікавських і по почетних стійках коло входу. Всемогуче золоте руно, що висіло на шиї молодого, все всміхненого сотника кінноти, витягало в струну старих ґенералів, згинало в „штири погибелі“ ще старших урядовців.

Але нині золоте руно не приїхало по почести. Воно навіть сховалося під край блюзи, щоб не стягати на себе очей. Василь Вишиваний приїхав витати Митрополита Шептицького.

Завтра вертається у свій престольний город царський вязень, що три роки перебув на засланні, далеко від тих, яких останній раз кріпив словом і приміром у Волоській Церкві в 1914 році.

Площа перед Головним Двірцем забита людьми: Достойники, делеґації, громадянство. А над тим усім темна, глибока, сочиста синява осіннього неба і радісний, святочний патріот. Товпа навіть не шумить як звичайно, а мовчки вдивляє очі на двері, обставлені достойниками, на сходи, застелені килимом.

Ось!...

В дверях станула висока постать Митрополита. Те саме всміхнене лице, ті самі сірі проникливі очі зпід брів, тільки борода довша і біліша, тільки плечі більш пригнуті. Особисті переживання, загальне лихоліття... Але є ще надії, може більші як у 1914 році. Обриваються чорні хмари, а ізза них визирають далекі-далекі обрії, що їх на початку війни і при погоді невидно було...

Авто з Митрополитом поволі посувається в місто. За ним делеґації, а по боках товпа. Людям прибитим, визнаженим війною здавалося, що це хто зна, чи не показчик кінця страхіть. Людям, переслідуваним за національність радісно було, бо ось перед ними символ побіди над гордим заїздником...

Авто котилось. товпа йшла — аж до брам столиці галицької митрополії — до Святого Юра.

Ще довго шуміли тисячі під святоюрською горою, заки освоїлися з думкою: „Вернувся“...

Гей, гей! Скільки літ, скільки змін!...
Ні золотого руна, ні стрілецьких блюз...
І обрії чогось заснувалися мрякою...
Тільки на престолі — Митрополит...

Галактіон Чіпка.

щої династії". Радіостація щоночі зміняє свою хвилю. Здогадуються, що радіостація є у Манджу-ко.

— **Ріжні вісти.** — Шеф букарештенської поліції Калятореску, арештований за хабарництво, почав голодівку. Калятореску мав дістати 25 міліонів леїв від бельгійського промислового товариства. — Турецька летунська ліга зібрала коло 200 тисяч фунтів штерлінгів на розбудову летунства. — Здоровля Артура Гендерсона погіршилось. Недужого перевезли до шпиталю.

— **Запір.** Славні лікарі спеціялісти посвідчають, що в ділання природної гіркої води „FRANCISZKA JÓZEFA" під кожним оглядом вдоволені.

З листів до Редакції.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Не відмовте помістити кількох слів вияснення до замітки про гостину Театру „Заграва" в Ямному, яка появилася в „Ділі" і була підписана паном Б. Л. Пан Б. Л. робить докір Театрові „Заграва" за те, що в Ямному заграв дві комедії і не дав гуцулам ніякої патріотичної песи, рівночасно повчаючи і пояснюючи управі Театру виховне значіння театру.

Річ у тому, що в Ямному Театр грав у їдальні оселі „Маковиця", де не було ніякої сцени ані навіть естради, так що силою обставин ми мусіли грати просто на долівці легкі комедії, що не вимагають ніякої обстанови, крім звичайної — кімнатної. Пан Б. Л. бачив це так само, як усі глядачі, і мусить хіба погодитися з нами, що в таких обставинах годі заграти якусь історичну чи народню песу.

Театр „Заграва" дуже добре розуміє виховне значіння вистав, зокрема на Гуцульщині, і тому в Жабю, Ворохті і Микуличині, де мав до розпорядимости театральні салі і сцени, дав низку історичних і народніх пес.

З належною пошаною

В. Блавацький,
арт. провідник Театру „Заграва".

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Ярослав Чайковський, магістер прав, помер у Львові дня 26. липня ц. р. в 33. році життя по короткій і важкій недузі, принявши Найсв. Тайни. Похорони відбудуться дня 28. липня ц. р. в год. 2. попол. з передпохоронного дому при вул. Кохановського ч. 95 на Янівський цвинтар.

В Покійнім сходить у могилу людина криштального характеру, щирий патріот і громадянський працівник. Походив зі священичої родини в Борщівщині, гімназію скінчив у Чорткові, а в останньому часі був правним референтом Митрополичої Консисторії і книговодом у Національному Музею. Працював довший час у „Новій Зорі", був співробітником „Правди", де писав популярні виклади здебільша з кооперативної ділянки. Всі, що його знали, любили його за незвичайно милу вдачу і щирість. Зі своєї скромної платні помагав ще й своїй рідні. В. Й. П.!

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

Театри.

Великий Міський Театр.

Неділя, 28. VII. год. 8. веч. „Під примусовою управою".

Понеділок, 29. VII. год. 8. веч. „Я переміг кризу".

Вівторок, 30. VII. год. 8. веч. „Якби я хотіла".

Театр Ріжнородностей.

Неділя, 28. VII. год. 8. веч. „Авантюра в раю".

Понеділок, 29. VII. год. 8. веч. „Авантюра в раю".

Вівторок, 30. VII. год. 8. веч. „Авантюра в раю".

Кіна.

АДРІЯ: „Вигнанець" (Льон Шаней).
АПОЛЬО: „Наварана" і „Володарка Лібану".
АТЛЯНТИК: „Катастрофа Челюскіна".
ВАНДА: „Погубний чар" і „Стріча у Відні".
ГРАЖИНА: „Весняна парада" (Ф. Ґаль).
КАСІНО: „Дружина з оголошення" і „Сховане щастя".
КОЛІСЕЙ: Нечинне.
КОПЕРНИК: „Від вечора до півночі".
МАРУСЕНЬКА: „Біробіджан" і „Іскор".
МІРАЖ: „І що дальше сіра людино".
МУЗА: „Боготворена".
ПАКС: Нечинне.
ПАЛЯС: „Велика княжна" і „Готелевий хлопець".
ПАН: „Коли кохання панує — смерть відпочиває" і „Були собі два гільтаї" (Льоерль і Гарді).
РАЙ: „Весела Зузанна" (Ліяна Гарвей).
СВІТ: Нечинне.
СОНЦЕ: „На дні океану" і ревія „Війна з бабами".
СТИЛЕВИЙ. „Зводниця" і ревія.
УТІХА: „Бунтівник" і ревія „Едзьо проти Юзя".
ХИМЕРА: Нечинне.

Закордонне радіо.

Неділя, 28. липня 1925.

Віденъ (506,8) 11.10 Фестіваль. 13.00 Популярна музика. 22.30 Легка музика. **Прага** (470,2) 7.00, 16.00 Концерт. 18.00 Прийшло гаряче літо. 19.15 Веселий вечір композиторів. **Берлін** (356,7) 12.00 Концерт. 19.00 Музика. **Мінхен** (405,4) 16.00 Концерт. **Будапешт** (550,5) 18.45 Джезова музика. 19.10 Концерт. 23.30 Циганська музика. **Мілянo** (221,1) 20.40 Опера. **Рим** (420,8) 17.30 Концерт. 20.40 Симфонічний концерт. 22.00 Танкова музика.

Понеділок, 29. липня 1935.

Віденъ (506,8) 17.40 Солісти. 19.20 Камеральна музика. 22.10 Концерт. **Прага** (470.2) 12.30 Сальонова музика. 16.30 Концерт. 20.45 Камеральна музика. **Берлін** (356,7) 14.15 Веселі мельодії. **Кенігсвустергавзен** (1511) 18.00 Концерт солістів. 22.30 Нічна музика. **Букарешт** (364,5) 20.15 Камеральна музика. **Будапешт** (550,5) 20.20 „Циганерія" — опера. 22.50 Танкова музика. **Мілянo** (221,1) 22.35 Танкова музика. **Рим** (420,8) 17.05 Концерт. 20.40 Дівчина з Голяндії.

Львівське радіо.

Неділя, 28. липня 1935.

8.30 Ранішня авдиція. 11.00 Трансмісія з Ляйпціґа. 13.00 За морями. 13.15 Музичний поранок. 14.00 Концерт побажань. 15.00 Пасічницькі курси. 15.10 Народня музика. 15.22 Огляд ринків хліборобських продуктів. 15.35 Музика з плит. 15.45 Охорона дрібних арендарів. 16.00 Концерт мандолінїстів. 16.20, 18.15, 19.50 Трансмісія з Кракова і Варшави. 19.00 Програма на черговий день. 19.10 Рекламовий концерт. 19.15. Сальонова музика. 21.30 Весела львівська хвилина. 22.00 Спортові вісти. 22.20 Концерт оркестри маринарки. 23.05 Легка музика.

Понеділок, 29. липня 1935.

6.30 Ранішня авдиція. 8.25 Практичні вказівки. 11.57 Сигнал часу. 12.03 Метеорольогічні вісти. 12.05 Полудневий денник. 12.15 Для літнищ і живців. 13.00 Хвилина для жінок. 13.05 Стилеві танці. 15.15 Біржа. 15.25 Експорт. 15.30 Літні настрої. 16.00 Авдиція для дітей. 16.15 Концерт сальонової оркестри. 16.50 Перервана пісня. 17.00 Спів. 17.20 Легка музика. 17.35 Квінтет. 18.00 Громовід — відчит. 18.15 Польща співає. 18.30 У країні білого слоня. 18.40 Суспільна хвилина. 18.45 Балляда у музиці. 19.05 Програма на черговий день. 19.15 Рекламовий концерт. 19.30 Ратунку — потапаю. 19.50 Що читати. 20.00 Грамофонові плити, 20.10 Легка музика. 20.45 Вечірний денник. 20.55 Картини з життя колишньої і теперішньої Польщі. 21.00 Концерт. 22.00 Спортові вісти. 22.10, 23.05 Мала оркестра.

БІРЖА.

Гроші.

Долар у Львові у приватних оборотах 5.25—5.27 зол.

Нім. марка 1·70—1·76, фр. франки 34·85—35·00, шв. франки 172·50—173·00, фунти стерлінґи 26·15—26·30, австр. шілінґи 99·00—101, чеські корони 21·40—21·80, рум. леи 30·00—32·00, ліри 39·00—42·00.

Золото: Доляри 9·05—9·10, Франки фр. 34·40—34·80, Дукати 82·05—82·75, Корони 36·20—36·80, Рублі 4·60—4·70. 1 гр. зол. 5·924.

Срібло: Корони австр. 0·34, Рублі 1·50, Фльорени 0·85, 1 гр ср. 0·07—0·08.

Заставні листи.

4 1/2 проц. дол. Т. К. З. 43·50—45·00, 5 проц. дол. Б. Г. 53·00—54·50, 4 проц. Зол. Б. Г. 41·50—43·00, 4 1/2 проц. Зол. Б. Г. 44·50—46·00, 4 1/2 проц. Ком. Б. Кр. 50·50—52·00, 4 проц. Б. Г. К. 61·00—64·00, 4 1/2 проц. Б. Г. К. 62·00—65·00, 4 проц. позичка м. Львова 46·00—47·50.

Преміївки.

Долярівки 52·50—54·00, Інвестиційна 106·00—108·00, Будівельна 43·00—44·50.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

„Маслосоюз" повідомляє, що в дні 27. липня ц. р. кооперативам платив за:

	льоко Львів.
1 кг. масла дес.	2·30 зол.
1 кг. масла експорт.	2·30 „
1 л. молока	0·14 „
1 л. сметани	0·65 „
1 к. яєць	2·90 „

Пастеризоване молоко з доставою до дому у Львові 1 літра 24 сот.

Тенденція на масло, яйця і сметану вдержана, на молоко слаба,

Маслосоюз повідомляє, що від 27. VII. п. р. платить своїм доставцям за 1 кг. живої ваги птиці, льоко подвіря птахомясарні „М. С." у Львові, (вул. Декерта ч. 4):

Курята від 50 дкг.	за 1 кг.	0·80 зол.
Мол. однор. кури І. кл.	„	0·80 „

Птицю приймає в скількости визначеного приділу для кожного доставця.

ПОДЯКА.

Цією дорогою складаю від усіх равічан, зокрема від себе, Дорогому Опікунові Сеніорові д-рові Степанові Федакові й Українському Громадянству в краю й заокеаном за батьківську поміч підчас мого довголітнього побуту в тюрмах, а також усім нашим Видавництвам за часописи, журнали і книжки щиру подяку.

Львa-город 2. VII. 1935 р.

Василь Атаманчук,
б. політ. вязень.

ОПОВІСТКИ.

Конкурс

на справника „ЗБІЖЕВОЇ КООПЕРАТИВИ" в Яворові. Винагорода відповідно до умови. Обовязки можна обняти вже від 15-го серпня ц. р. Рефлектується тільки на кандидатів з відповідним теоретичним і практичним знанням. Прохання враз із життєписом, кваліфікаціями і референціями пересилати на руки Омеляна Назаревича. Відмовно полагоджені прохання будуть без відповіди. 77 2—2

В роковини смерти бл. п. майора Миколо Русина зложили по зол. 20, разом зол. 60, Вп. Панове: Д-р Зенон Русин, Тчев, Омелян Русин, Цопоти і Петро Глібчук, Тчев на цілі Товариства **Український Фонд Воєнних Вдів і Сиріт** у Львові. 86

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Хто з енерґійних мущин на посаді, 38—45 літ, розрадує прибите серце молодої маючої жінки? Листи до Адм. „Діла" для „Забута".

Вдовиця по священику, в середнім віці, рутинована хазяйка священичих домів, солідна, працьовита, скромних вимог, прийме місце хазяйки у священика або пана. Зголошення до Адм. „Діла" для „Самітної". 84 1—2

Сирота по священику, літ середніх, займеться веденням ґаздівства в українській родині, самітного священика або управителя школи. Також підіймається вести станцію в місті для кількох панночок-учениць або учеників. Вимагання дуже скромні — платня згідно з умовою. Ласкаві зголошення приймає Адміністрація „Укр. Бесиду", Перемишль, Косцюшки 3, для „А. В.". 1—2

Купно годинника є справою довіри. Дешево купите добрий годинник у славнозвісній пятьдесятьлітній католицькій фірмі **Іван Зельтенрайх,** Львів, Мaapiйська пл. 5 82 1—?

Панна милого вигляду і вдачі, господарна, з малим капіталом знайде посаду. Зголошення до „Діла" під „Львів". 3

Столярня Петра Хоркавого приймає всякі роботи. Львів, Міцкевича 26, 41 3—3

Пропуклинові бандажі гумові черевні, ниркові, проти усуванню матиці під ґарантією виконує відоме **Укр. Ортопедичне Заведення Івана Угрина,** Львів, вул. Вірменська ч. 15. 1629 26—30

Пізнаю панночку, культурну, яка уможливить мені відкрити першорядну фотографічну робітню у Львові. Листи до Адм. „Діла" для „Спілка". 67 1—1

Палиці, парасолі поручає найдешевше виробня **Д. Кучинського,** Львів, Казимирівська 4 (в пасажі). 57 4-4

Дім, каменицю, віллю, парцелю купите корисно тільки через українську фірму **„Трансакція", Львів, Коперника 7.** тел. 263-56. 53 8-10

Хлопець з села, 22 роки, інтеліґентний, сильний, прийме всяку, навіть тяжку роботу найрадше у львівського ремісника. — Зголошення до Адм. „Діла" під „Певний". 3—3

Самітна жінка середніх літ, незалежна на посаді шукає до товариства або заключить знайомість з інтеліґентним мужчиною до літ 60. Зголошення до адмін. „Діла" під „Самітна". 3-3

Продам каменицю триповерхову у Львові, нову, комфорт, вільні літа. Ближче пояснить п. Чорний, Львів, Петра і Павла 11/2. 76 2—2

ОГОЛОШЕННЯ.

Виробня музичних інструментів
Фр. Невчик
Львів, вул. Городецька ч. 2 Б. — Телефон 225-76
поручає всілякі музичні інструменти, приладдя і виконує направи по конкуренційних цінах.
Цінники на бажання. 41/91 18—26

ДЕВОЦІОНАЛІЇ найдешевше поручає — — І. СТАДНИК
ЛЬВІВ, ВУЛ. ГОРОДЕЦЬКА Ч. 2 Б. 28 15—30

ПАВЛО ДІДИК
Бандажист
виконує всякого роду бандажі, черевні, пропуклинові опаски, суспензорії, простотримачі, як теж протези, апарати й ортопедичні горсети — Найнижчі ціни.
Львів, Собіського 17. Тел. 230-55.

ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІРМАХ, ЯКІ ОГОЛОШУЮТЬСЯ В НАШОМУ ЧАСОПИСІ ТА ПРОСИМО ПОКЛИКУВАТИСЬ НА ОГОЛОШЕННЯ.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО".

Розмір часопису: 3 текстові шпальти і 4 оголошеневі шпальти.

1 мм. одношпальтовий або його місце в рубриці оголошень . . . . . . зол. 0.35
1 „ одношпальтовий в тексті і новинках „ 0·60
„ на першій сторінці . „ 0·80

Дрібні оголошення від слова:
матримоніяльні і приват. кореспонденція по зол. 0.15
купно, продаж, винаєм і т. п. . . . . . „ 0·10
шукаючі праці . . . . „ 0·07
слова товстим друком подвійно.

Остання сторінка 1/1 . . . . . зол. 480—
„ „ 1/2 . . . . . . 250—
„ „ 1/4 . . . . . . 130—
„ „ 1/8 . . . . . . 70—

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10